

กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
เพื่อความมั่นคงของชุมชน*
Process Management of Community Welfare Fund
Ministry for Security of Community

พระคมสัน เจริญวงศ์

Phra Komsan Jalearnwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sanpk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและแนวคิดในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของกองทุนสวัสดิการชุมชน 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า

1) กองทุนฯ มีการส่งเสริมการออม มอบสวัสดิการตลอดชีพแก่สมาชิก สร้างคุณธรรมและความสามัคคี ไม่เน้นการแสวงหากำไร เน้นการช่วยเหลือกันและกัน

2) กองทุนฯ มีกระบวนการจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการบริหารงานบุคคล

* Received May 29, 2019; Revised August 06, 2019; Accepted August 09, 2019

3) ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกองทุนฯ มี 7 อย่าง ได้แก่ การบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีความสัมพันธ์ การเปิดรับเงินสัจจะออมทรัพย์ การมีจิตอาสา และการทำงานร่วมกันของชุมชน มีอุปสรรค 5 ประการ ได้แก่ การเลียนแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 2) การมีสมาชิกจำนวนมาก 3) การให้สวัสดิการสูงเกินไป 4) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกได้ไม่เต็มที่ 5) การไม่เข้าใจอุดมการณ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น มี 2 แบบ คือ 1) ผลกระทบภายใน ได้แก่ การทำงานและค่าตอบแทนของคณะกรรมการ วัสดุ อุปกรณ์ 2) ผลกระทบภายนอก ได้แก่ เทคโนโลยี พฤติกรรมการออม และการเข้าสู่สถาบันการเงินได้ง่าย

คำสำคัญ: กระบวนการ; กองทุนสวัสดิการ; ความมั่นคง; ชุมชน

Abstract

This research article has 3 objectives: (1) To study the general state and the concept in managing community welfare fund of Phai Sub-district in Surin province; (2) To study the process of community welfare fund management in Phai Sub-district, Surin province; and (3) To study the factors effecting success and obstacles in managing community welfare fund of Phai Sub-district in Surin province. The research methodology was qualitative research through, (1) Collecting from document to study concept of community welfare fund management from academic document, books, related research reports, (2) Collecting data from field study by in-dept interview to study factors effecting success and obstacles of community welfare fund, and (3) To present guideline for managing community welfare fund. The Findings of Research as follows:

(1) The community welfare fund supports the members to save, provides the welfare to members for long term, creates morality and harmony and does not focus on maximum profit of assets but help each other

(2) The community welfare fund provides five aspects: planning, organization managing, commanding, controlling and personnel managing.

(3) The factors effecting of community welfare fund consist of seven factors: administration, public relation, knowledge share, relationship, honest saving accept, service mind, and cooperation. The five obstacles are 1) To copy the successful community welfare fund, 2) Many members, 3) Over welfare giving, 4) inefficiently welfare allocation to members, and 5) do not understand the concept. And the impacts are 1) Internal impact: work and wage of committee, including, materials and equipment, and 2) External impact: technology, saving behavior and easily reach financial institutions.

Keywords: Process; Welfare Fund; Security; Community

บทนำ

สังคมไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันมายาวนาน มีสวัสดิการแบบธรรมชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร มีวัฒนธรรมการอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูล มีน้ำใจต่อกันและกัน ได้รับสวัสดิการจากธรรมชาติ เช่น หาเห็ด หาหน่อไม้จากป่าใกล้บ้าน หาปู หาปลา ในแม่น้ำลำคลอง มาทำอาหารบริโภคภายในครอบครัว ยามเจ็บป่วยไข้ได้ยาจากสมุนไพรในป่าและสมุนไพรที่ปลูกไว้รอบๆ บ้านมาใช้รักษาอาการเจ็บป่วยไข้ เพื่อนบ้านมาเผ่าไข้ให้กำลังใจ หากมีปัญหาชีวิตก็ยังมีศาสนาและผู้อาวุโส ในชุมชนเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาให้กำลังใจ บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลและจัดสวัสดิการเพื่อครอบคลุมปัจจัยสี่ของชุมชน (NESDC, 2011) วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และมีพระธรรมที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนในชุมชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือสวัสดิการที่ธรรมชาติและผู้คนมีให้แก่กันบนพื้นฐานของความเอื้อกูล มีน้ำใจและเคารพซึ่งกันและกันระหว่างคนกับคน คนกับศาสนา และคนกับธรรมชาติ (CDD, 2010)

ปัจจุบันรัฐได้มีการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ การสร้างบ้านพักคนชรา ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ตลอดจนการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่นๆ ซึ่งเป็นสวัสดิการในลักษณะสงเคราะห์ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่ให้บริการไม่ทั่วถึง (CODI, 2009) การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการพัฒนาให้เป็นกองทุนมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นการให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อสังคม การช่วยเหลือที่แผ่ถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (Srisuk, 2012)

กองทุนสวัสดิการชุมชน คือ กองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งๆ ด้วยความสมัครใจ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ฯลฯ ที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกันตั้งแต่เกิดจนตาย (CODI, 2015) บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เริ่มจากการพึ่งตนเองก่อน เป็นการช่วยเหลือที่มากกว่าเงินหรือวัตถุ แต่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี การมีน้ำใจ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการพัฒนาให้เป็นกองทุนมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นการให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อสังคม การช่วยเหลือที่แผ่ถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (Boonyarattansunthorn, 2001)

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีแนวคิดจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นมาโดยต้องการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีเงินรักษาดูแล เมื่อแก่เฒ่ามีการเลี้ยงดู เมื่อตายมีคนเหลียวแล โดยมีแนวทางในการดำเนินการของกองทุนเพื่อดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมเงินเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสวัสดิการแก่สมาชิกตลอดชีวิต ได้แก่ การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย ทำให้เกิดคุณธรรม ความสามัคคี มีน้ำใจ ร่วมกันแก้ไข ปัญหา สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีองค์กรที่คอยช่วยเหลือเมื่อเกิดความเดือดร้อน

หรือคราวจำเป็น และสิ่งที่สำคัญที่สุดของกองทุนคือการไม่แสวงหากำไรสูงสุดทางทรัพย์สิน แต่จะดำเนินการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก

การวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์กับกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศเกี่ยวกับกระบวนการจัดการกองทุน การใช้บริการกองทุนของกลุ่มสมาชิกและคณะกรรมการกองทุน รวมไปถึงการศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนของชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและแนวคิดในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept-interview) จากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งสิ้น 20 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ และนำมาแยกหมวดหมู่ของเนื้อหาให้ชัดเจน

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาดำรง หนังสือวารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวัสดิการ

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไป แนวคิดการจัดการกระบวนการกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และอุปสรรคการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกกองทุนฯ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด และมีการขยายตัวมากที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ มีฐานข้อมูลสมาชิกออนไลน์ เป็นต้นแบบการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจ่ายเบี้ยสวัสดิการ

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept-interview) จากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งสิ้น 20 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ และนำมาจัดแยกหมวดหมู่ของเนื้อหาให้ชัดเจน

(3) ดำเนินการศึกษาระบบการ สภาพทั่วไป แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ กระบวนการ สภาพทั่วไป แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษามาเผยแพร่ให้กองทุนสวัสดิการชุมชนและกองทุนสะสมทรัพย์ทั่วประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปให้เห็นถึงกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ คือ คณะกรรมการ และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ โดยเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งหมด 20 คน โดยใช้การคัดเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) เป็นคณะกรรมการหรือเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่
- (2) เป็นกรรมการของกองทุนฯ ไม่น้อยกว่า 2 สมัย
- (3) เป็นสมาชิกของกองทุนฯ ไม่น้อยกว่า 3 ปี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวិเคราะห์และการมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความ วารสาร และเอกสารอื่นๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการแสวงหาความรู้จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษากระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

(1) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ เช่น สภาพทั่วไปและแนวความคิดการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

(2) การประชุมย่อย (Focus Group) โดยมีประเด็นสนทนา คือ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

(3) การสังเกต (Observation) สังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก ทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนเพื่อให้สามารถมองเห็นถึงกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- (1) การลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล
- (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant)
- (3) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interviews)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปให้เห็นถึงกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

7. การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) และการพรรณนาความประกอบภาพถ่าย ประกอบการบรรยายกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ สภาพทั่วไป แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนฯ เพื่อนำไปเป็นต้นแบบของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เริ่มก่อตั้งใหม่และกำลังมีการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพทั่วไปและแนวคิดในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

ชุมชนตำบลไผ่ มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและค้าขายจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักออมเงินเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือ

ซึ่งกันและกัน 2) เพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิกตลอดชีวิต ในเรื่องการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย 3) เพื่อให้เกิดคุณธรรม ความสามัคคี มีน้ำใจ ร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่สมาชิก 4) เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง มีองค์กรที่คอยช่วยเหลือเมื่อเกิดความเดือดร้อนหรือจำเป็น 5) กองทุนนี้ไม่ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุดทางทรัพย์สิน

วัตถุประสงค์ที่ 2 กระบวนการการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ใช้กฎระเบียบและกติกาที่สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนฯได้ร่วมกันร่างขึ้นมาและลงมติเห็นชอบร่วมกัน เช่น กฎระเบียบการรับสมาชิกใหม่ การให้คำแนะนำ การให้สวัสดิการตลอดชีพ และการวางแผนการเงิน 2) ด้านการจัดการองค์การ มีการคัดเลือกประธานกองทุนฯ ให้ดำรงตำแหน่งวาระคราวละ 2 ปี โดยคัดเลือกจากคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อให้สมาชิกลงคะแนนคัดเลือก มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ทะเบียน ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบ เป็นต้น 3) ด้านการสั่งการ มีการสั่งการตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบตามที่ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง เน้นความเข้มแข็งของกองทุน และเกิดพลังสามัคคีในชุมชน 4) ด้านการควบคุม ใช้กฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรติดตามการเก็บเงินสะสมทรัพย์และการจ่ายเบี้ยสวัสดิการ โดยยึดตามกติกาของกองทุนฯ เกี่ยวกับสิทธิ์ที่พึงจะได้รับของสมาชิกทั้งหมด และ 5) ด้านการบริหารงานบุคคล สร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกทั้งหมด โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และมีการส่งเสริมทักษะอาชีพแก่สมาชิกที่มีอายุมาก เช่น ผลิตไม้กวาดดอกหญ้า หมวกสานจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ มี 7 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน 4) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้คนในชุมชน 5) การเปิดรับเงินสัจจะออมทรัพย์ทุกๆเดือน 6) การมีจิตอาสาของคณะกรรมการ และ 7) การทำงานร่วมกันขององค์กรส่วนท้องถิ่นและส่วนท้องที่

อุปสรรคของการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่จังหวัดสุรินทร์ มี 5 ประการ ได้แก่ 1) การลอกเลียนแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 2) การมีสมาชิกจำนวนมาก 3) การให้สวัสดิการสูงเกินไป 4) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกได้ไม่เต็มที่และ 5) การไม่เข้าใจอุดมการณ์ นอกจากนั้นยังมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ผลกระทบจากภายใน ได้แก่ การทำงานของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนของคณะกรรมการ อาคารสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ แผนพัฒนากองทุนระยะยาว และการถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นต่อไป 2) ผลกระทบจากภายนอก ได้แก่ เทคโนโลยีพฤติกรรมกรรมกรออม และการเข้าสู่สถาบันการเงินได้ง่าย สะท้อนผ่านแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพ: กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูล การวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

สภาพทั่วไปและแนวคิดในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ชุมชนตำบลผลไผ่ มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและค้าขายมีแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักออมเงินเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) เพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิกตลอดชีวิต ในเรื่องการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย 3) เพื่อให้เกิดคุณธรรม ความสามัคคี มีน้ำใจ ร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีแก่สมาชิก 4) เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง มีองค์กรที่คอยช่วยเหลือเมื่อเกิดความเดือดร้อนหรือจำเป็น 5) กองทุนนี้ไม่ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุดทางทรัพย์สิน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ไม่มีกระบวนการจัดการกองทุน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผน มีการวางแผนในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคง มีสวัสดิการให้กับสมาชิกอย่างทั่วถึง โดยใช้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนเพื่อวางแผนการรับสมาชิกใหม่ การวางแผนการให้คำแนะนำ การวางแผนสวัสดิการตลอดชีวิต การวางแผนการเงิน เป็นต้น (2) ด้านการจัดองค์การ มีการ

กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการไว้อย่างชัดเจนโดยมีการจัดโครงสร้างและบริหารจัดการจัดการตามรูปแบบการจัดองค์การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยทั่วไป มีวาระในการดำรงตำแหน่งเป็นสมัยๆ ละ 2 ปี โดยมีการคัดเลือกและลงคะแนนเสียงจากสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งหมด (3) ด้านการสั่งการ มีการสั่งการตามหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ ลงนามจากประธานกรรมการ ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งของตนเองที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่จนสุดความสามารถ เพื่อความเข้มแข็ง เกิดพลังสามัคคีในชุมชน (4) ด้านการควบคุม มีการวางกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนมีคณะทำงานฝ่ายตรวจสอบความโปร่งใสของกองทุนฯ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกกองทุนฯ กับเงินออมที่ได้ฝากไว้ (5) ด้านการบริหารงานบุคคลมีแนวทางในการดูแลสมาชิกของกองทุน ได้แก่ การดูแลด้านจิตใจ ด้านสิทธิประโยชน์ และด้านส่งเสริมทักษะอาชีพ สอดคล้องกับ (Champa, 2005) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราชพบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนมีหัวใจในการบริหารจัดการอยู่ 3 ส่วน คือ คน งาน และเงิน (1) การบริหารจัดการคน คือ การเสริมสร้างกระตุ้นให้คนทำงานและร่วมมือ ร่วมใจทำงาน (2) การบริหารงาน คือ การออกแบบงานให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม รวมถึงระบบการวางแผน การติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรและกฎระเบียบที่ครอบคลุมเรื่องงาน (3) การบริหารจัดการเงินอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนมิติความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และความสัมพันธ์เชิงสังคมอย่างเป็นพลวัต โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่ และบทบาทอย่างชัดเจนในการดำเนินกิจกรรม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ มี 2 รูปแบบ คือ (1) ผลกระทบจากภายใน เกิดจากอิทธิพลภายในองค์กร เช่น คน สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารงาน ได้แก่ ด้านการทำงานของคณะกรรมการ ด้านค่าตอบแทนของคณะกรรมการ ด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านแผนพัฒนาระยะยาว ด้านการถ่ายทอดความรู้รุ่นต่อไป (2) ผลกระทบจากภายนอก เกิดจากอิทธิพลภายนอกองค์กร ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านพฤติกรรมกรออม ด้านการเข้าสู่สถาบันการเงินได้ง่าย สอดคล้องกับ (Phibulsiri, 2008) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยผู้นำ เช่น ความศรัทธาเชื่อมั่นในผู้นำ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน ความเสียสละ ภาวะการนำ ปัจจัยการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร เช่น มีระบบบัญชีและการรายงานผลที่เป็นปัจจุบัน การจัดสรรผลประโยชน์และสวัสดิการเป็นที่น่าพอใจของสมาชิก มีการสร้างกฎและกติการ่วมกัน มีการติดตามตรวจสอบการทำงาน การประชาสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับตัว ปัจจัยสมาชิก เช่น การมีส่วนร่วมของสมาชิก การควบคุมกันเองของสมาชิก ทุนที่มีอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะทุนทางธรรมชาติ ทุนทางมนุษย์ และทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกองค์กร ความสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมาย การได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ และสอดคล้องกับ (WSDD, 2013) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการโดยใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นศูนย์กลาง พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็น

องค์กรดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใต้อุดมการณ์การเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี สมาชิกมีการออมเงินเข้ากองทุนเป็นประจำ คณะกรรมการทำหน้าที่บริหารกองทุน ตามระเบียบกติกา โดยเชิญผู้มีความรู้มาเป็นที่ปรึกษา การประสานงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การสนับสนุน ทั้งความรู้ งบประมาณ อาคารสถานที่ และการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสามารถจัดสวัสดิการตามสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิก การทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนมีการเชื่อมโยงการจัดสวัสดิการสู่การพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ โดยมีการประสานงานและบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับ (Kittiwat, 2000) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนเมือง ศึกษากรณี: เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางซื่อพัฒนา พบว่า กระบวนการทำงานระดับองค์กรเครือข่าย ทำให้เกิดผลบวกในความหมายของการเพิ่มทุนทางสังคม ทำให้ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน และเกิดความสัมพันธ์ของสมาชิกซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรชาวบ้านให้เติบโตและเข้มแข็งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ มีสมาชิกทั้งหมด 14 หมู่บ้าน เน้นการออมเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แสวงหากำไรสูงสุดทางทรัพย์สิน ดังนั้นควรส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายนอกพื้นที่ หรือหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เคยมาศึกษาดูงานของกองทุน โดยร่วมกันออกแบบกิจกรรมโครงการสร้างความเข้าใจและถ่ายทอดอุดมการณ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้สมาชิกและประชาชนทั่วไปเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการใช้จ่ายและการออม และควรมองหาแหล่งทุนใหม่นอกจากเงินสัจจะสะสมทรัพย์วันละ 1 บาท เพื่อเพิ่มค่าสวัสดิการด้านต่างๆ ให้สมาชิกได้มากขึ้น เช่น รับจัดงานอีเวนท์งานศพ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานสังสรรค์ต่างๆ เป็นต้น

2) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ ใช้กระบวนการจัดการกองทุนผ่านการวางแผนตามกฎระเบียบของกองทุน คณะกรรมการมีวาระคราวละ 2 ปี การสั่งการทำตามตำแหน่งหน้าที่ การควบคุมใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารงานบุคคลใช้การสร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมทักษะอาชีพ ดังนั้นควรกำหนดนโยบายของกองทุนให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยผ่านกระบวนการการลงคะแนนความเห็นชอบจากคณะกรรมการและสมาชิกของกองทุน ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและตอบสนองความต้องการของสมาชิกเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างยั่งยืน

3) อุปสรรคการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ เกิดจากการไม่เข้าใจอุดมการณ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชน การถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ และการล้าหลังทางเทคโนโลยี ดังนั้นควรเร่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าใจ สามารถอธิบายอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยผ่านกิจกรรมโครงการสรรจรของกองทุนที่จัดขึ้นทุกๆ 2 เดือน และควรเร่งสร้างแอปพลิเคชันกองทุนสวัสดิการชุมชน รองรับเทคโนโลยีการจ่ายเงินและการรับเบี้ยสวัสดิการผ่านออนไลน์ การตรวจสอบสิทธิสวัสดิการที่พึงได้ของสมาชิก รองรับความทันสมัยทางเทคโนโลยีในอนาคต ที่บังคับให้ทุกคนสื่อสารและทำธุรกรรมผ่านทางออนไลน์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ดียิ่งขึ้น
- 2) ควรศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาผลตอบแทนและสวัสดิการที่สมาชิกต้องการเพิ่มเติม
- 3) ควรศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาและขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

References

- Phibulsiri C. (2008). *Success Affected Factors for Social Welfare Management of Community Organization*. A Research Report of National Institute of Development Administration.
- Boonyarattansunthorn C. (2001). *System and Mechanism for Development Fund Management: A Case Study of the fund for Social Investment (SIF)*. (Research Report Social Research Institute. Chulalongkorn University). The Thailand Research Fund office.
- Champa C. (2005). *Community Welfare Management Process: A case study of Saving group for Khiriwong Village Production, Lanssaka District, Nokorn Si Thammarat*. A Research Report of Thammasat University.
- Community Development Department, Interior Ministry. (2010). *Handbook of Community Plan Process Movement*. Bangkok: Community Strength Creation Office. Community Development Department.

- Community Organization Development Institute (Public Organization). (2009). *Handbook of Community Welfare Support Project*. Bangkok: Appa Printing Group Limited.
- _____. (2015). *Handbook of Community Welfare Support Project*: Bangkok: Appa Printing Group Limited.
- Kittiwat K. (2000). *Social Fund Management in Urban Community , A Case Study of Bangsue Developemtn Saving Group Network*. A Research Report of Chulalongkorn University.
- NongnuchSrisuk. (February – May 2012). Literacy Review and Social Work for Community Welfare in Thailand. *Romphruak Journal, Krirk University*. 30th Years, 30 (2), 142-143.
- Northeast Social & Economic Development Office; National Social and Economic Development Committee Office. (2011). *The Successful Community Welfare Lesson Report, A case study of Yangkam District Community Welfare Fund, Nongreua District, Khonkhan Province and MuangMahasarakam District Municipality Welfare Fund, MuangDistrict, Mahasarakam*. Bangkok: National Social and Economic Development Committee Office.
- Welfare and Social Development Department. (2013). *Integrated Social Development by using Community Welfare Fund as the Center*. A Research Report of Academic and Promoting Office 1-12, Welfare and Social Development Department.